

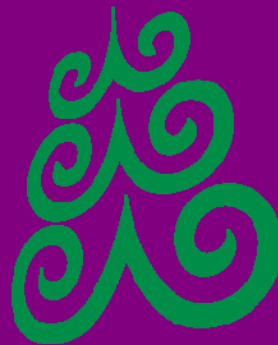

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

LIIKETALOUS

TUTKINTOTYÖRAPORTTI

**PALVELUIDEN KUSTANNUSLASKENTA
TAMPEREEN VANHUSPALVELUYHDISTYS RY:SSÄ**

Silja Tikkanen

Liiketalouden koulutusohjelma
Joulukuu 2006
Työn ohjaajat: Pirjo Huhtakallio ja Pasi Kuusijärvi

TAMPERE 2006

Tekijä:	Silja Tikkanen	
Koulutusohjelma:	Liiketalous	
Tutkintotyön nimi:	Palveluiden kustannuslaskenta Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry:ssä	
Title in English:	Cost accounting of services in Tampereen Vanhuspalveluyhdistys, registered association	
Työn valmistumis- kuukausi ja -vuosi:	Joulukuu 2006	
Työn ohjaajat:	Pirjo Huhtakallio ja Pasi Kuusijärvi	Sivumäärä: 35

TIIVISTELMÄ

Tutkintotyön toimeksiantajana on Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry, joka pääasiassa tuottaa asumis- ja palvelukeskuspalveluja tamperelaisille ikäihmisille. Työn tarkoituksena oli selvittää Vanhuspalveluyhdistyksen Kuuselan palvelukodissa asuvasta tehostetun palveluasumisen asukkaasta aiheutuvat päiväkustannukset. Kustannuksia selvitettiin perinteisen kustannuslaskennan tarjoamilla ratkaisumenetelmillä.

Aluksi työn kirjallisessa osiossa esitellään Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksen toimintaa ja sen tarjoamia palveluja. Tämän jälkeen perehdytään perinteisen kustannuslaskennan teorioihin. Teorian lomassa on pyritty kertomaan, kuinka kyseinen teoria mahdollisesti toteutuu Vanhuspalveluyhdistykselläkin. Työn tuloksena saatuja numeerisia lukuja ei ole tässä työssä esitelty, sillä ne jäävät vain toimeksiantajan tietoon. Työn loppuosassa kuitenkin selvennetään kirjallisesti sitä, kuinka lopullisiin toteutuneisiin kustannuksiin on käytännössä päästy.

Tehty työ on varsin hyödyllinen Vanhuspalveluyhdistykselle, koska palveluiden kustannuksia ei ole siellä ennen säännöllisesti laskettu. Nyt kun tiedetään tehostetun palveluasumisen päiväkustannus Kuuselan palvelukodin osalta, on mahdollista vertailla kustannusta palvelusta saata-vaan tuottoonkin. Lisäksi työllä saatiin selvyyttä Kuuselan ryhmäkodin työajankäytöstä sekä tehdystä työstä aiheutuneista kustannuksista.

Jatkossa voisi olla hyödyllistä selvittää tehostetun palveluasumisen kustannus muidenkin palvelutalojen osalta. Tällöin olisi mahdollista vertailla eri palvelutaloissa saman palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia, jolloin saatettaisiin löytää tehostamista kaipaavia toimintoja-kin. Lisäksi jatkossa voisi olla tarpeellista selvittää syvällisemmin sitä, mistä hallinnon kustannusten yleiskustannuslisäprosentti koostuu.

Avainsanat: Kustannuslaskenta, Kustannuslajilaskenta, Kustannuspaikkalaskenta

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Taustaa.....	4
1.2	Työn tavoite ja kulku.....	4
2	Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry	6
2.1	Yleistä.....	6
2.2	Palvelut	6
2.3	Talous Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä	8
3	Kustannuslaskenta	10
3.1	Muuttuvat ja kiinteät kustannukset.....	12
3.2	Välittömät ja välilliset kustannukset	13
3.3	Erillis- ja yhteiskustannukset.....	13
4	Kustannuslajilaskenta.....	15
4.1	Työkustannukset.....	15
4.2	Aineskustannukset.....	15
4.3	Lyhytvaikutteisten tuotantovälineiden kustannukset	16
4.4	Pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kustannukset.....	16
5	Kustannuspaikkalaskenta.....	18
5.1	Yleistä.....	18
5.2	Apuosastojen kustannusten kohdistus	19
5.3	Kustannuslaskenta Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä	19
6	Suoritekohtainen kustannuslaskenta.....	21
6.1	Jakolaskenta.....	21
6.2	Lisäyslaskenta.....	22
7	Tehostetun palveluasumisen kustannusten laskenta.....	23
7.1	Ryhmäkodin erilliskustannusten laskenta	23
7.1.1	Työkustannukset.....	24
7.1.2	Siivous- ja ateriakustannukset	26
7.1.3	Muut erilliskustannukset	26
7.2	Kuuselan yhteiskustannusten laskenta	27
7.3	Koko toiminnan yhteiskustannusten laskenta	28
8	Yhteenveto ja johtopäätökset	32
	Lähteet.....	34
	Liitteet.....	35
	Liite 1: Työajanseurannan kaavio.....	35

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Toimeksiantajayritys Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry tuottaa asumis-, hoiva- ja ravitsemuspalveluja tamperelaisille ikäihmisille. Vanhuspalveluyhdistys omistaa Tampereella viisi vanhusten palvelukotia, joista valtaosaan asunnoista on Tampereen kaupungilla ostopalvelusopimus. Tällöin Tampereen kaupunki valitsee suurimman osan palvelukotien asukkaista, ja perii asukkailta palvelumaksun kuukausittain. Vanhuspalveluyhdistyksen kanssa asukkaat ovat tavanomaisessa vuokrasuhteessa.

Vanhuspalvelujen tuottaminen tulee olemaan tulevaisuudessa varsin merkittävä ala. Ikäihmisten määrä tulee lisääntymään huomattavasti tulevaisuudessa, samalla kun odotettavissa oleva elinikäkin pitenee. Arvion mukaan Tampereella tulee olemaan vuonna 2012 esimerkiksi 85-vuotiaita ja sitä vanhempia ihmisiä 40 % enemmän vuoteen 2000 verrattuna. (Ihmisten kesken... 2002: 9.) On siis odotettavissa, että ikäihmisten määrän kasvaessa tulee vanhuspalveluja tuottavien kilpailijoidenkin määrä kasvamaan tulevaisuudessa. Tämän vuoksi on tärkeää olla tietoinen palveluidensa aiheuttamista kustannuksista, jotta voitaisiin pysyä mukana alati kiristyvässä kilpailussa.

1.2 Työn tavoite ja kulku

Opinnäytetyössäni perehdyn yrityksen kustannuslaskentaan. Tavoitteenani on selvittää toimeksiantajayrityksessä eli Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä tehostetun palveluasumisen asukaskohtaiset päiväkustannukset. Tutkimus on rajattu koskemaan ainoastaan Kuuselan palvelukodissa asuvia tehostetun palveluasumisen asukkaita, vaikka muissakin taloissa kyseisen palvelumuodon asukkaita asuu. Päiväkustannusten selvittämisessä tulen käyttämään apuna perinteisen kustannuslaskennan tarjoamia ratkaisumenetelmiä.

Tutkimusongelman ratkaisemiseksi käytän avuksi kirjallista lähdeaineistoa sekä tarvitsemiani kustannustietoja, jotka saan kirjanpidon tietojärjestelmästä. Lisäksi teen osallistuvaa havainnointia toimeksiantajayrityksessä. Olen työskennellyt Vanhuspalveluyhdistyksen hallintotoimistolla jo useampana kesänä sekä suorittanut opiskeluihin liittyvän työharjoittelun siellä. Työskentelen Vanhuspalveluyhdistyksellä myös samanaikaisesti opinnäytetyötäni tehdessä, joten yritys on minulle jo entuudestaan varsin tuttu. Opinnäytetyöni sisältää siis sellaista tietoa Vanhuspalveluyhdistyksestä, joka on tullut tietooni työssäoloaikana, eikä niistä tällöin ole erillistä lähdemainintaa.

Aloite työlleni tuli Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksen puolelta. Vanhuspalveluyhdistyksessä koettiin tarpeelliseksi selvittää, paljonko runsaimmin hoivaa ja palveluja tarvitseva tehostetun palveluasumisen asukas kustantaa esimerkiksi kuukauden, tai tarkemmin määriteltynä päivän ajalta. Suoritekohtaista kustannuslaskentaa ei ole aiemmin yhteisössä harjoitettu kovinkaan aktiivisesti, joten tarkat kustannukset onkin nyt hyvä selvittää tulevaisuudessa mahdollisesti kiristyvän kilpailun vuoksi. Lisäksi on oleellista tietää, vastaako palvelusta saatu tuotto sen aiheuttamia kustannuksia.

Tutkintotyöni kirjallisessa raportissa alkuosa koostuu toimeksiantajan esittelystä, jonka jälkeen teoriaosassa perehdytään sisäisen laskennan perusperiaatteisiin. Teoriaosan välissä pyrin esittelemään sitä, kuinka kyseistä teoriaa sovelletaan Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä. Työn loppuosassa havainnollistan kirjallisesti sitä, kuinka tehostetun palveluasumisen asukkaan päiväkustannukseen on päästy. Toimeksiantajan toiveesta työn tarkka numeerinen loppulukema sekä sen selvittämiseksi tehdyt laskelmat ovat salaisia.

---

2 Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry

2.1 Yleistä

Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry on vuonna 1969 perustettu yksityisiä sosiaalipalveluja tuottava yhteisö. Yhdistyksen perustoiminta-ajatuksena on toimia ikääntyvien ihmisten tukena sekä kokonaisvaltaisena palvelun- että parempien asumisolojen tuottajana. Yhdistyksen ydintoimintana on asumis- sekä palvelukeskuspalvelujen tuottaminen, ja tukipalveluina kiinteistö- ja hallintopalvelujen tuottaminen. Yhdistys omistaa Tampereella viisi ikääntyville asiakkaille tarkoitettua palvelukotia sekä useita tukiasuntoja.

Vanhuspalveluyhdistys omistaa Tampereen Picea Oy:n, joka on perustettu vuonna 2000. Tampereen Picea tarjoaa siivous- ja kotipalveluiden lisäksi korjaus- ja kunnossapitopalveluita. Picean toimenkuvaan kuuluu myös huolehtia Vanhuspalveluyhdistyksen kiinteistöjen ylläpidosta. Asiakaskunta koostuu erityisesti Vanhuspalveluyhdistyksen palvelukotien asukkaista sekä ulkopuolisista vanhusasiakkaista. Tampereen Picean palvelut ovat saatavilla myös muidenkin kuin vanhusasiakkaiden käyttöön.

Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä työskentelee vakituisesti noin 65 työntekijää sekä lisäksi määräaikaista työntekijöitä on noin 10. Yhdistys tekee yhteistyötä oppilaitosten kanssa, ja palvelukodeissa sekä hallintotoimistolla on usein työssäoppimis- tai työharjoittelujaksoilla opiskelijoita.

Tampereen Vanhuspalveluyhdistys tekee paljon yhteistyötä merkittävien sidosryhmien kanssa, ja se toimii aktiivisena vaikuttajana alueellansa. Yhdistys on mukana muun muassa asiantuntijaorganisaationa Tampereen kaupungin vanhustenpalveluihin liittyvässä kehitystyössä. Muita keskeisimpiä yhteistyökumppaneita ovat Raha-automaattiyhdistys ry, Vanhustyön Keskusliitto sekä Vanhus- ja Lähimmäispalveluliitto.

2.2 Palvelut

Asumispalvelut

Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksen ydintoimintana on asumispalvelujen tuottaminen. Tätä toteutetaan viiden palvelukodin, tukiasuntojen sekä lyhytaikaisten vuokra-asuntojen avulla. Yhdistyksen omistamista palvelukodeista Kuuselan palvelukoti sijaitsee Härmälässä, Taatalan palvelukoti Koivistonkylässä, Kaukaharjun palvelukodit 1 ja 2 Kaukajärvellä sekä Keinupuiston palvelukoti Hervannassa.

Palvelukotiasumisella pyritään turvaamaan vanhukselle mahdollisuus asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään, ja saada tarvitsemiaan hoiva- ja tukipalveluja. Palvelukotiasuminen ei siis tarkoita laitospaikkaa hoitoa, sillä asukkaat ovat vuokrasuhteessa Vanhuspalveluyhdistyksen kanssa, ja he voivat muun muassa tuoda omat huonekalut asuntoihinsa. Suurimpaan osaan palveluasunnoista on Tampereen kaupungilla ostopalvelusopimus, jonka vuoksi Tampereen kaupunki valitsee kyseisiin palveluasuntoihin asukkaat tarveharkintaa käyttäen. Näiltä asukkailta Tampereen kaupunki perii myös palvelu- ja hoitomaksun. Palvelukodeissa on lisäksi muutamia palveluasuntoja, joihin voi hakea Vanhuspalveluyhdistyksen kautta yksityisasiakkaana normaalilla vuokratapaperiaatteella.

Uuden asiakkaan tullessa palvelukotiin asukkaaksi, hänelle tehdään henkilökohtainen palvelu- ja hoitosuunnitelma, jossa määritellään asiakkaan tarvitsemat palvelut. Palvelu- ja hoitosuunnitelman perusteella asukkaat jaetaan kolmeen ryhmään eli tuotteisiin, jotka ovat tuettu asuminen, palveluasuminen sekä tehostettu palveluasuminen.

Tuettu asuminen Tuetun asumisen piiriin kuuluvat asiakkaat selviytyvät päivittäisistä toimitaan itsenäisesti. Palvelukotien hoitohenkilökunnan apua on saatavilla tarvittaessa, mutta tavoitteena on edistää asukkaan itsenäistä elämää tarjoamalla aiempaa paremmat asuinpuutteet. Palvelukoti tarjoaa tuetun asumisen asukkaalle tuki- ja turvapalveluja sekä virkistys- ja askartelumahdollisuuksia. Tampereen kaupungin perimä palvelumaksu on kuukaudessa 92 €/ henkilö tai 60 €/ henkilö (kahden hengen taloudessa). (Palvelutuotteet –esite.)

Palveluasuminen Palveluasumiseen kuuluvat asiakkaat tarvitsevat hoitohenkilökunnan päivittäistä hoivaa ja avustamista. Saatavilla on henkilökunnan apua ja yöaikaista turvapalvelua, mikäli asukas niitä tarvitsee. Palveluasumisen peruspalveluihin sisältyy muun muassa turva- ja siivouspalveluja, mutta esimerkiksi ateriapalvelut asukas kustantaa itse. Tampereen kaupungin perimä palvelumaksu on kuukaudessa 198 €/ henkilö tai 140 €/ henkilö (kahden hengen taloudessa). (Palvelutuotteet –esite.)

Tehostettu palveluasuminen

Tehostetun palveluasumisen asiakas tarvitsee apua ja ohjausta kaikissa päivittäisissä toimitaan ympäri vuorokauden. Kyseisen palvelumuodon asukkaat asuvat pääsääntöisesti omassa huoneessaan ryhmäkodissa yhdessä muiden saman palvelumuodon asukkaiden kanssa. Tehostetun palveluasumisen asiakkaan peruspalveluihin sisältyvät lähes kaikki palvelut, muun muassa ateria-, hygieniä-, turva- ja siivouspalvelut sekä asiointiapu. Tampereen kaupungin perimä palvelumaksu on kuukaudessa 361,60 €/ henkilö tai 290 €/ henkilö (kahden hengen taloudessa). (Palvelutuotteet –esite.)

Palvelukeskuspalvelut

- Viriketoiminta** Vanhuspalveluyhdistys tarjoaa kaikissa palvelukodeissaan viriketoimintaa sekä asukkailleen että kaikille yli 50-vuotiaille tamperelaisille. Palvelukodeissa on muun muassa mahdollista harrastaa askartelua ohjaajan opastuksella sekä ottaa osaa muuhun päivittäiseen ohjelmaan, kuten esimerkiksi muistijumppaan tai senioriliikuntaan. Toiminnan tarkoituksena on lisätä asiakkaiden fyysistä ja henkistä hyvinvointia. (Asumispalvelut –esite.)
- Ravintolapalvelut** Jokaisessa palvelukodissa toimii ravintola, joka on kaikille avoin ikään katsomatta. Ravintolat tarjoavat lounas- ja kahvilapalveluita sekä pitopalvelutilaisuuksien järjestämistä joko asiakkaan tai palvelukodin tiloissa. Lisäksi Vanhuspalveluyhdistyksellä on paljon lähiateria-asiakkaita, joille kuljetetaan kotiin lämmin ateria. Esimerkiksi vuonna 2005 kuljetettiin lämpimiä aterioita Tampereen eteläiselle alueelle hieman yli 49 000 kappaletta. (Vuosikertomus 2005: 8.)

2.3 Talous Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä

Tampereen Vanhuspalveluyhdistys lukeutuu yritysmuotonsa vuoksi aatteelliseksi yhteisöksi, jolloin sen päätarkoituksena ei ole taloudellisten voittojen hankkiminen.

Verotuksen kannalta on tärkeää, lukeutuuko yhteisö yleishyödylliseksi yhteisöksi vai ei. Täyttääkseen yleishyödyllisyyden tunnusmerkit yhteisön pitää toimia yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä. Sen toiminta ei saa kohdistua vain rajoitettuun henkilöpiiriin eikä se saa tuottaa osallisilleen taloudellista etua osingoin, voitto-osuuksin tai muuna hyvityksenä. (Yhdistyksen...2003: 9-10.)

Yleishyödylliset yhteisöt ovat verovelvollisia elinkeinotulostaan, mutta elinkeinotuloksi ei lasketa esimerkiksi toiminnan rahoittamiseksi järjestettyjä arpajaisia tai myyjäisiä. Myöskään jäsenlehtien, korttien tai viirien myyntituloja ei katsota elinkeinotuloiksi (Yhdistyksen... 2003: 153-154). Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ei ole toiminnastaan tuloverovelvollinen yleishyödyllisyytensä vuoksi.

Vanhuspalveluyhdistys ei joudu maksamaan arvonlisäveroa asumispalveluistaan yleishyödyllisyytensä vuoksi. Lisäksi kunnallisen sektorin ostamat vanhusten asumispalvelut yksityiseltä sektorilta on säännelty verottomiksi. Vanhuspalveluyhdistys on kuitenkin hakeutunut vapaaehtoisesti arvonlisäverovelvolliseksi, ja maksaa ravintolatoiminnastaan arvonlisäveroa.

Vuonna 2005 Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä tehtiin ensimmäisen kerran konsernitilin päätös. Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaisesti aatteellinen yhteisö on velvollinen laatimaan konsernitilin päätöksen, mikäli se osallistuu aktiivisesti tytäryrityksensä johtamiseen, rahoittamiseen tai muuhun niihin rinnastettavaan toimintaan (Kirjanpitolautakunta 2006: 7). Koska Vanhuspalveluyhdistys omistaa Tampereen Picea Oy:n 100 %:sti, on konsernitilin päätöksen teko perusteltua.

Taulukon 1 luvut kuvaavat Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksen taloutta, joista voidaan nähdä toiminnan laajuuden olevan niin sanotusti normaalia yhdistystoimintaa suurempaa. Luvut sisältävät vain emoyhtiön lukuja.

Taulukko 1 Talouden lukuja Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä (Toimintakertomus ja tilinpäätös 2005:7)

	2005 (€)	2004 (€)
Kiinteistö		
Kiinteistön tuotot	1 290 809	1 226 301
Kiinteistön kulut	1 234 132	1 193 571
Palvelutoiminta		
Palvelutoiminnan tuotot	4 060 161	3 911 086
Henkilöstökulut	2 331 618	2 228 272
Muut kulut	1 248 647	1 327 252
Yhteiskulut	531 419	484 945
Varainhankinta	2 205	2 607
Tilikauden ylijäämä	7 359	- 94 047
Taseen loppusumma	8 352 317	8 221 966

Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksen taloutta kuvaavista luvuista nähdään, että henkilöstökulut ovat huomattavat verrattuna muihin kuluihin. Tämä on tyypillistä palveluyrityksissä, jossa tehty työ on olennaisessa osassa palvelun aikaansaamiseksi.

Yleisesti tilinpäätöksestä laskettuja tunnuslukuja ei tässä laskelmassa esitetä, koska yritysmuotona on yhdistys. Näin ollen yleensä ilmoitettuja tunnuslukuja, kuten esimerkiksi voittoprosentteja tai sijoitetun pääoman tuottoja ei ole tarpeellista ilmoittaa, koska toiminnan tarkoituksenakaan ei ole voiton tavoittelu.

---

3 Kustannuslaskenta

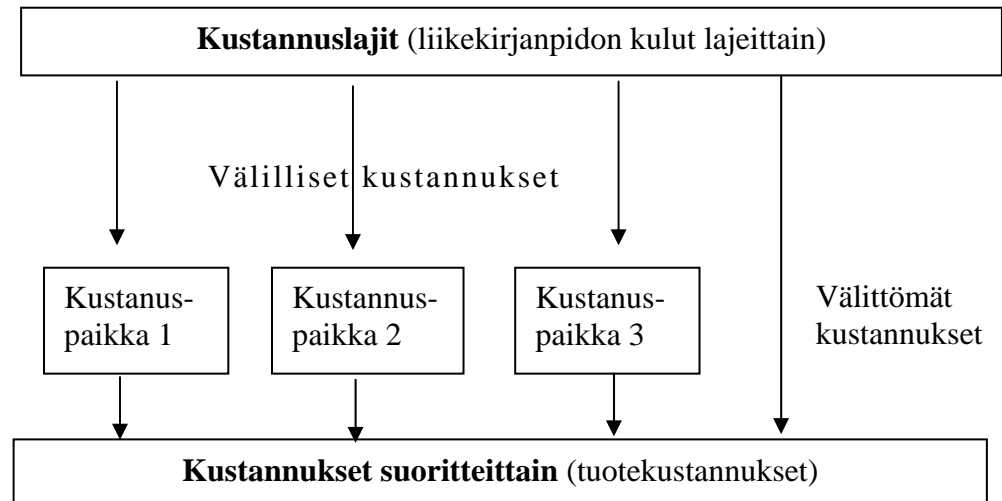
Laskentatoimen päätehtävänä on rekisteröidä yrityksen eri toimintojen kustannuksia, ja aikaansaada näistä tiedoista raportteja ja laskelmia. Näitä tietoja tarvitsevat niin yritysjohto, rahoittajat kuin muut sidosryhmätkin päätöksenteon avuksi. (Pellinen 2003: 13.)

Palveluyritysten kustannuslaskenta voi poiketa toisistaan huomattavasti alasta riippuen. Tavallisesti palvelut ovat sellaisia, että ne joko kulutetaan heti suorittamisen yhteydessä tai sitten palveluja voidaan käyttää pidemmän aikaa. Esimerkiksi asiantuntijapalvelut ovat sellaisia, joita on mahdollista käyttää pidemminkin ajan, mutta tunnetustihan palveluita ei voi varastoida. (Jyrkkiö & Riistama 2004: 79-80.)

Erilaisten palveluiden olemassaolon vuoksi toiselle yritykselle voi olla tärkeää saada tieto aiheutuneista kustannuksista kun taas toiselle voi olla oleellista selvittää enemmänkin asiakaskohtaisia kannattavuuksia. Palveluyritysten kustannuslaskennan toteuttamistapaan vaikuttavat yrityksen koko ja toiminnan laatu, mutta peruskustannuslaskenta on samanlaista kuin muidenkin alojen yrityksissä. (Jyrkkiö & Riistama 2004: 79-80.)

Yleisesti yritysjohto kuitenkin odottaa saavansa kustannuslaskennalla selville sellaista tietoa, jonka avulla yritysjohto voi halutessaan tehdä koko yrityksen tai esimerkiksi yhden osaston kannattavuuteen vaikuttavia päätöksiä. Yrityksen toiminnasta kerättyjen tietojen ei tulisi näin ollen olla liian yleiseltä tasolta kerättyä, vaan kustannukset tulisi lopulta voida kohdistaa suoraan laskentakohteille. (Pellinen 2003: 80.)

Laskentatoimi etenee perinteisesti kolmivaiheisesti (Kuvio 1). Aluksi kustannuslajilaskennassa kokonaiskustannukset jaotellaan lajeittain, jonka jälkeen kustannuspaikkalaskennassa kohdistetaan välittömät ja välilliset kustannukset kustannuspaikoille. Viimeisessä vaiheessa kustannuspaikkojen kustannukset kohdistetaan suoritteille valitulla menetelmällä. Laskentatoimen kulku tulee ottaa huomioon jo kustannuslaskentajärjestelmää suunniteltaessa, jotta järjestelmästä saadaan tarvittavia tietoja helposti. (Alhola 2000: 186; Pellinen 2003: 80.)

Kuvio 1 Perinteisen kustannuslaskennan kulku (Alhola 2000: 186)

Kun kustannustietoja kerätään yrityksestä, ovat ne yleensä kirjanpidosta saatavia suurehkoja kustannuseriä. Suurien kustannuserien käsittely voi olla hankalaa, jonka vuoksi kustannusten ryhmittely yritykselle sopivalla tavalla on mielekästä. Taulukosta 2 nähdään tyypillisimmät jaottelutavat näiden suurimpien kustannuserien ryhmittelyyn. Taulukossa viimeisenä olevia toimintoittain ryhmiteltäviä kustannuksia ei tässä työssä käsitellä paljoakaan aiheen laajuuden vuoksi.

Taulukko 2 Kustannusten ryhmittelyjä (Laitinen & Laitinen 2004: 72)

Ryhmittelyn peruste	Kustannuskäsite
1. Kustannuslaji	Tuotannontekijöittäin 1. Työsuoritukset 2. Ainekset 3. Lyhytvaikuttiset tuotannontekijät 4. Pitkävaikuttiset tuotannontekijät
2. Riippuvuus tuotantomäärästä	Muuttuvat kustannukset Kiinteät kustannukset
3. Kohdistettavuus tuotteille	Suorat eli välittömät kustannukset Epäsuorat eli välilliset kustannukset
4. Yhteys tuotantoon	Erilliskustannukset Yhteiskustannukset
5. Toiminnot	Funktionaaliset kustannukset 1. Valmistuksen kustannukset 2. Markkinoinnin kustannukset 3. Hallinnon kustannukset

3.1 Muuttuvat ja kiinteät kustannukset

Perinteisesti yrityksen kustannukset jaetaan muuttuviin ja kiinteisiin kustannuksiin. Muuttuvat kustannukset ovat riippuvaisia toiminta-asteesta, sillä suoritemäärän kasvaessa myös muuttuvien kustannusten määrä kasvaa. Kiinteät kustannukset taas eivät ole riippuvaisia toiminta-asteen vaihteluista, sillä kiinteitä kustannuksia syntyy, vaikka mitään ei tuotettaisikaan.

Tarkkaa määritelmää siitä, mitkä kustannukset ovat muuttuvia ja mitkä kiinteitä on ongelmallista tehdä. Yleisesti muuttuviksi kustannuksiksi kuitenkin mielletään muun muassa suoritteiden aikaansaamiseksi tarvittavat raaka-aineet, palkkakustannukset henkilösivukuluineen sekä energian kulutusmaksut. Kiinteiksi kustannuksiksi taas luetaan muun muassa tilojen vuokrat, sähkön ja energian perusmaksut sekä koneiden ja kaluston sitoman pääoman korot ja poistot. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 56-57.)

3.2 Välittömät ja välilliset kustannukset

Laskettaessa esimerkiksi suoritekohtaisia kustannuksia, voidaan muuttuvat ja kiinteät kustannukset jakaa vielä välittömiin ja välillisiin kustannuksiin. Välittömien kustannusten voidaan yleistää olevan muuttuvia kustannuksia, sillä ne voidaan kohdistaa suoraan tuotteelle. Välittömät kustannukset siis aiheutuvat suoraan suoritteen aikaansaamisesta. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 59.)

Välilliset kustannukset taas ovat samanlaisia kuin kiinteät kustannukset, eli niitä ei voida suoranaisesti kohdistaa tuotteille. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 59). Tämän vuoksi välilliset kustannukset useimmiten kohdistetaan ensin jonkin kustannuspaikan kustannukseksi, ja sitten vasta ne kohdistetaan tuotteille aiheutumisperiaatetta noudattaen. (Pellinen 2003: 81.)

Jako välittömiin ja välillisiin kustannuksiin ei ole varsin käyttökelpoinen palveluyritysten kohdalla, sillä useimmiten palvelun aikaansaanti ei aiheuta työ kustannusten lisäksi muita huomattavia välittömiä kustannuksia.

3.3 Erillis- ja yhteiskustannukset

Erilliskustannusten määritelmänä käytetään usein sitä, että erilliskustannuksia ei synny mikäli palvelua tai muuta hankettakaan ei toteuteta (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 59-60). Alhola ja Lauslahti (2000: 64) määrittelevät hie-man eri sanoin erilliskustannukset sellaisiksi, että kyseisiä kustannuksia syntyy, jos jokin uusi palvelu otetaan mukaan toimintaan. Näiden samantyyppisten määritelmien vuoksi erilliskustannukset saatetaan mieltää muuttuviksi kustannuksiksi, vaikka ne eivät niitä varsinaisesti ole.

Erilliskustannuksilla tarkoitetaan laskentakohteen välittömiä ja mahdollisia muuttuvia välillisiä kustannuksia. Erilliskustannuksiin voidaan sisällyttää myös kiinteitä erilliskustannuksia, jonka vuoksi tämän kustannusmääritelmän ei voida sanoa olevan täysin sama asia kuin muuttuvat kustannukset. Esimerkki kiinteästä erilliskustannuksesta voi olla esimiehen palkka. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 59-60.)

Erilliskustannuksia voidaan edellä esitetyn yksittäisen palvelun lisäksi laskea vaikka osasto-, markkina-alue- tai asiakaskohtaisesti. Näihinkin laskentakohteisiin pätee erilliskustannusten perusmääritelmä, eli esimerkiksi tietyn asiakkaan erilliskustannuksia ovat ne, jotka jäisivät pois koko yrityksen kustannuksista asiakkuuden päättyessä. (Laitinen & Laitinen 2004: 75).

Yhteiskustannukset ovat niitä kustannuksia, joihin toiminta-asteen vaihteluilla ei ole vaikutusta. Yhteiskustannukset ovat näin ollen samantyyppisiä kuin kiinteät kustannukset, eli yhteiskustannuksia syntyy, vaikka jokin tietty hanke jätettäisiinkin toteuttamatta. Yhteiskustannukset ovat nimensä mukaisesti yhteisiä useammalle laskentakohteelle, eikä niitä välttämättä voida kohdistaa järkevästi suoraan yksittäiselle palvelulle. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 59-60.)

Alhola (2000: 64) tuo teoksessaan esille mielenkiintoisen seikan, että laskentakohteen näkökulmasta katsottuna kiinteät kustannukset ovat sille yhteiskustannuksia, kun taas koko yrityksen näkökulmasta kyseiset kustannukset ovat laskentakohteen kiinteitä erilliskustannuksia. Näin ollen samat kustannukset voivat siis olla tarkasteltavasta näkökulmasta riippuen sekä erillisiä että yhteiskustannuksia. Myös Laitinen ja Laitinen (2004: 75) ovat tehneet samanlaisen huomion kustannusten jaottelusta. Heidän mukaan yhteiskustannukset todennäköisesti muuttuvat erilliskustannuksiksi laskenta-ajan pitetessä ja tarkasteltaessa kustannuksia suuremman laskentakohteen kautta.

---

4 Kustannuslajilaskenta

Kustannusten laskeminen lajeittain on yritykselle hyödyllistä, sillä näin voidaan analysoida yrityksen eri kustannuksia tarkemmin ja havaita mahdollisia ongelmakohtia toiminnassa. Esimerkiksi työkustannuksista voi paljastua taloudellista vahinkoa aiheuttavia kohtia, jotka eivät tulisi esiin ilman tehokasta kustannuslaskentaa. Kun kustannuksia on jaettu eri lajiryhmiin, saadaan hyödyllistä informaatiota siitä, mitä tuotannontekijöitä ja missä suhteessa niitä on käytetty tuotteen tai palvelun aikaansaamiseksi (Laitinen & Laitinen 2004: 73).

Yrityksellä voi olla paljon eri kustannuslajeja, mutta tavallisimmin ne ovat jaettu työkustannuksiin, aineisiin sekä lyhyt- ja pitkävaikutteisiin tuotantovälineisiin.

4.1 Työkustannukset

Työkustannuksia saadaan selville palkanlaskennan avulla. Vaikka palkanlaskennan päätehtävänä on työntekijöiden palkkojen ja henkilösivukulujen laskenta, on sillä myös tärkeä osa kustannuslaskennassa. (Pellinen 2003: 95). Varsinkin palveluyrityksillä valtaosa kustannuksista aiheutuu juuri työkustannuksista, jolloin niiden rekisteröinti ja analysointi on oleellista.

Työstä aiheutuneita kustannuksia voidaan selvittää esimerkiksi työajan seurantakorteilla. Tällöin työntekijät merkitsevät kortteihin eri työtehtäviin kuluneen ajan, jolloin kortin avulla työntekijöiden palkkatiedot voidaan kohdistaa asianomaiselle vastuualueelle kirjanpidossa. Välilliset työkustannukset, kuten esimerkiksi vuosilomapalkat, lomarahat ja sairausajan palkat lisätään palkkoihin prosentuaalisena lukuna, jonka jälkeen työkustannukset saadaan selville. (Pellinen 2003: 96; Vehmanen & Koskinen 1998: 88.) Pellisen (2003) mukaan tämä prosentuaalinen luku on Suomessa noin 50 % palkkakustannuksista alan työehtosopimuksesta riippuen.

4.2 Aineskustannukset

Aineita ovat ne osat ja komponentit, joita hankitaan tavarantoimittajilta lopputuotteen aikaansaamiseksi. Yleensä tuotantoyritykset joutuvat hankkimaan ainekset ennakkoon varastoon, ja niiden kustannuksia selvitetään varastokirjanpidon avulla. (Vehmanen & Koskinen 1998: 89).

Ainesten ollessa välillä pitkiäkin aikoja varastossa, seuraa siitä kustannuslaskennan kannalta arvostusongelma, sillä tuotteiden hinta saattaa vaihdella

---

ajan kuluessa. Tähän ongelmaan on ratkaisukeinoina muun muassa arvostaa ainekset aina jälleenhankintahintaan tai määriteltyyn vakiohintaan. (Jyrkkiö & Riistama 2004: 107).

Palvelu yrityksillä aineskustannuksia ei mittavissa määrin ilmene, sillä palveluiden tuottamiseen tarvittavia tuotannon tekijöitä ei voida hankkia ennakoon. Näin ollen varastotkaan eivät ole palvelu yrityksessä niin merkittävässä osassa, kuin miten ne esimerkiksi valmistus yrityksillä ovat.

4.3 Lyhytvaikutteisten tuotantovälineiden kustannukset

Lyhytvaikutteisilla tuotantovälineillä tarkoitetaan muun muassa ostettua energiaa sekä erilaisia ostettuja palveluita, joita voivat olla kuljetus-, huolto- ja konsulttipalvelut. Lisäksi tietoliikenne, vuokrat sekä leasing-vuokrat luetaan lyhytvaikutteisiin tuotantovälineisiin. (Vehmanen & Koskinen 1998: 90.)

Lyhytvaikutteisten tuotantovälineiden kustannuksia ei ole vaikea selvittää, mikäli yrityksessä on hoidettu kustannusten kohdistaminen kunnollisesti kirjanpitoon. Kirjanpidosta saatavat arvot käyvät myös kustannuslaskentaan sellaisenaan, sillä lyhytvaikutteiset tuotantovälineet käytetään sitä mukaa kuin ne hankitaan. (Vehmanen & Koskinen 1998: 90.)

4.4 Pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kustannukset

Pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kustannuksia, eli pääomakustannuksia, on pääasiassa kolmenlaisia. Niitä syntyy pitkävaikutteisten tuotannon tekijöiden hankinnasta, josta on esimerkkinä poistot. Lisäksi näitä kustannuksia aiheuttaa tuotannon tekijöiden hallussapidosta, kuten esimerkiksi käyttöomaisuuden tai käyttöpääoman koroista. Myös tuotannon tekijöihin liittyvien riskien vähentämisestä tai eliminoimisesta syntyy tähän kustannuslajiin lukeutuvia kustannuksia, joita ovat muun muassa erilaiset vakuutukset. (Vehmanen & Koskinen 1998: 91.)

Poistot

Poistojen avulla saadaan selville tuotannon tekijän käyttämisestä aiheutunut kustannus, kun taas perinteisesti kirjanpidon puolella poistoilla pyritään jaksottamaan tuotannon tekijän hankintahinta sen käyttövuosille kuluiksi. Kustannuslaskennan näkemyksen mukaan tuotannon tekijän käyttökelpoisuuden vähentyessä tai arvon alentuessa siitä seuraa yritykselle kustannusta. Tuotannon tekijän arvo voi alentua ajan kulumisen tai tuotannon tekijän käyttämisen vuoksi. (Vehmanen & Koskinen 1998: 91.)

Yksinkertaisuuden vuoksi poistot määritellään kustannuslaskennassa yleensä samalla tavalla kuin kirjanpidolliset poistotkin. Kirjanpitolain mukaan yhdistyksillä ja säätiöillä on kuitenkin mahdollisuus poistaa pysyvien vastaavien hankintameno ilman poistosuunnitelmaa vaikutusaikanaan (Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.)

Poistosuunnitelman teko on suositeltavaa, sillä vaihtoehtoja eri poistomenetelmistä löytyy useampia. Yleisimmin käytetyssä tasapoistomenetelmässä vuosittain poistettava summa on aina sama. Degressiivisessä poistomenetelmässä poistokustannus pienenee vuosittain aina siihen saakka, kunnes poistoja ei enää tehdä. Käytön mukaisessa poistomenetelmässä poistokustannus on riippuvainen tuotantovälineen käynnissäoloajasta. (Vehmanen & Koskinen 1998: 91; Jyrkkiö & Riistama 2004: 113.)

Vanhuspalveluyhdistys käyttää poistomenetelmänä tasapoistoja. Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat rakennuksille 35 vuotta sekä rakennusten koneille ja laitteille 12 vuotta. Muihin koneisiin ja laitteisiin käytetään 20 %:n menojäännöspoistoa. (Toimintakertomus ja tilinpäätös 2005: 9.)

Korot

Kustannuslaskennassa koroilla tarkoitetaan joko pääomasta saatavaa tuottoa tai rahan hintaa. Kun korkoa käsitellään pääoman tuottovaatimuksena, ei kyse ole yleensä konkreettisesta rahamäärästä, vaan pelkästä laskennallisesta erästä. Tilanne on eri koron ollessa rahan hintana, sillä silloin korko on lainan otosta aiheutunut kustannus. (Vehmanen & Koskinen 1998: 91-92.)

Kustannuslaskennassa korkojen käsittely voi aiheuttaa ongelmia, sillä aina ei ole selvää mitä korkoja sisällytetään kustannuksiin. Lisäksi korkokustannusten laskemisperuste ja korkokannan määrittely saattavat aiheuttaa ongelmia. Vaihtoehtoina korkojen käsittelylle on esimerkiksi sisällyttää kustannuksiin koko sidotun pääoman korot tai pelkät vieraan pääoman korot. Mahdollista on myös jättää korot kokonaan pois, ja ottaa ne huomioon aina laskelmissa erikseen (Vehmanen & Koskinen 1998: 115.)

Vanhuspalveluyhdistyksen ei tarvitse sisäisessä laskennassaan käsitellä korkoa pääoman tuottovaatimuksena. Yritysmuodon ollessa voittoa tavoittelematon yhdistys, ei tällöin ole tarpeellista huomioida laskelmissa omistajien tavoittelemaa voittovaatimustakaan. Korkokustannuksia voidaan kuitenkin sisällyttää tarvittaessa laskelmiin vieraan pääoman osalta.

---

5 Kustannuspaikkalaskenta

5.1 Yleistä

Kustannuspaikkalaskennan tarkoituksena on selvittää jonkin tarkasteltavana olevan kohteen kustannukset halutulta ajanjaksolta. Tällainen laskentakohde voi olla esimerkiksi yksittäinen osasto. Neilimo ja Uusi-Rauva (1999: 119) määrittelevät kustannuspaikan olevan ”pienin sellainen toimintayksikkö tai vastuualue yrityksessä, jonka aiheuttamia kustannuksia seurataan ja rekisteröidään erikseen.” Lisäksi kustannuspaikkalaskennalla pyritään avustamaan suoritekohtaisten kustannusten selvittämistä. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 119-121.)

Myös kustannuspaikalla aikaansaatuisten suoritteiden määrää pyritään selvittämään kustannuspaikkalaskennan avulla. Suoritemäärän tietäminen on avuksi kustannustarkkailussa, koska ilman tietämystä suoritemäärästä ei toiminta-astettakaan voida selvittää. Lisäksi tiedettäessä kustannuspaikalla aikaansaatua suoritemäärää, on muiden osastojen helpompi veloittaa toisia osastoja suoritemäärien perusteella. (Vehmanen & Koskinen 1998: 96.)

Kustannuspaikkojen jako tulee tehdä aina yrityksen tarpeisiin sopivaksi, mutta joitakin perusmalleja alan kirjallisuudesta löytyy. Useimmiten kustannuspaikoiksi valitaan yrityksen toiminnasta selkeästi havaittavissa olevat kokonaisuudet. On myös mahdollista muodostaa kustannuspaikat muilla perusteilla, kuten esimerkiksi toiminnan konkreettisten sijaintipaikkojen perusteella. Yleensä jako tapahtuu pää- ja apukustannuspaikkoihin sekä koko yrityksen toimintaa tukeviin yhteisiin kustannuspaikkoihin. Pääkustannuspaikoilta kustannukset on mahdollista kohdistaa suoraan yksittäisille tuotteille, mutta apukustannuspaikoilta kustannukset pitää kohdistaa ensin pääkustannuspaikoille. (Pellinen 2003: 104; Jyrkkiö & Riistama 2004: 119.)

Tarvittavia tietoja kustannuspaikkalaskennan suorittamiseksi saadaan muun muassa palkkakirjanpidon tositteista, mahdollisesta varastokirjanpidosta sekä liikekirjanpidosta. Liikekirjanpidosta saadaan monenlaisista tarvittavista kustannuseristä tieto, kuten esimerkiksi ostetuista ulkopuolisista palveluista, vuokrasta ja osasta henkilösivukustannuksia. Kohdistettaessa välillisiä kustannuksia kustannuspaikoille, on oleellista noudattaa aiheuttamisperiaatetta. Tämä tarkoittaa sitä, että kustannuspaikalle tulee kohdistaa vain kyseisen kustannuspaikan toiminnasta aiheutuneet kustannukset. (Jyrkkiö & Riistama 2004: 121.)

5.2 Apuosastojen kustannusten kohdistus

Mikäli yritys kohdistaa kustannuksiaan sekä pää- että apukustannuspaikoille, tulee sen ratkaista se, kuinka apukustannuspaikoilta kohdistetaan kustannukset pääkustannuspaikoille. Tämän ongelman ratkaisemiseksi on olemassa kaksi menetelmää, joilla kustannukset saadaan kohdistettua pääkustannuspaikoille. Nämä menetelmät ovat vyörytysmenetelmä ja kiinteiden laskutushintojen menetelmä. (Jyrkkiö & Riistama 2004: 129.)

Vyörytysmenetelmässä apuosaston kustannukset jaetaan muille osastoille määriteltyjen jakoperusteiden mukaisesti. Tyypillisesti kyseessä on niin sanotusti vasemmalta oikealle -vyörytys, jossa ensimmäisenä vasemmallalla on se osasto, jolta muut osastot laskuttavat vähiten omia tuotteita tai palveluita. Tällä menetelmällä on helppo kohdistaa kustannuksia, mutta sen ongelmana on epätarkkuus. On mahdollista, että jonkin muun kustannuspaikan kustannuksia olisi tarpeellista kohdistaa tälle ensimmäisenä olevalle kustannuspaikalle. (Jyrkkiö & Riistama 2004: 129.)

Kiinteiden laskutushintojen menetelmässä apukustannuspaikkojen muuttuvat kustannukset laskutetaan muilta kustannuspaikoilta aiheuttamisperiaatetta noudattaen. Apukustannuspaikalle jää vielä kannettavaksi kiinteät kustannukset sekä mahdolliset muiden osastojen veloitukset. (Jyrkkiö & Riistama 2004: 129.)

5.3 Kustannuslaskenta Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä

Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä kustannuslaskentaa harjoitetaan kustannuspaikkalaskennan muodossa. Pääkustannuspaikat on jaettu toimipisteiden mukaisesti eli konkreettisen sijaintipaikan perusteella.

Kustannukset kohdistetaan kirjanpitoon suoraan kustannuspaikoille jo ostolaskujen kirjausvaiheessa. Apuna kohdistamisessa käytetään sektorikoodeja, joilla voidaan tarkentaa kustannuksen lukeutuminen esimerkiksi tietyn palvelukodin ravinto- tai hoitosektorille.

Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä ei tällä hetkellä tehdä säännöllistä kustannuslaskentaa kustannuspaikkoja pidemmälle. Välillisiä kustannuksia ei ole vyörytetty tarkasti pääkustannuspaikoille, vaikka asian tärkeys yhteisössä tiedostetaan.

Kustannuspaikkaluettelo Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä.

- 100 Kuusela
  - 125 Palveluasuminen
  - 130 Ryhmäkoti
  - 185 Harrastetilat
  - 187 Lyhythoito
  - 200 Kiinteistö
  - 501 Kuusela / Ravintosektori
- 171 Taatala
  - 502 Taatala / Ravintosektori
- 170 Kaukaharju 1
  - 503 Kaukaharju / Ravintosektori
- 172 Kaukaharju 2
- 173 Kaukajärven Katriina
- 175 Keinupuisto
  - 159 Lyhythoito
  - 176 Palveluasuminen
  - 177 Ryhmäkoti
  - 504 Keinupuisto / Ravintosektori
- 199 Yhteiset
- 300 Hallinto
- 505 Hoitosektori, johto
- 506 Ravintosektori, johto

Projektit

- 191 Nääsville sosiaalitalkkari
- 193 Nääsville fysioterapeutti
- 195 Kulttuurien koti –projekti
- 197-198 Askii-projekti

SEKTORIT

- 10 Ravinto
- 20 Hoiva
- 40 Kiinteistö
- 50 Varainhankinta
- 60 Lyhytaikaiset projektit
- 70 Hallinto

6 Suoritekohtainen kustannuslaskenta

Kustannuslaskennan viimeinen vaihe kustannuslaji ja –paikkalaskennan jälkeen on suoritekohtaisten kustannusten laskenta. Yksittäisten tuotteiden tai palvelujen kustannus on tärkeää saada selville useammastakin syystä, kuten esimerkiksi hinnoittelupäätösten pohjaksi tai toiminnan tehostamisen avuksi. Lisäksi yksittäisten tuotteiden kannattavuutta voidaan seurata, kun sen aiheuttamat kustannukset ovat tiedossa. (Vehmanen & Koskinen 1998: 98.)

Välittömien kustannusten kohdistus suoritteille ei ole teoriassa kovin vaikeaa, sillä nämä kustannukset aiheutuvat suoraan suoritteesta. Ongelmia voi tuki aiheutua esimerkiksi tarvittavan tiedon keruun ja käsittelyn kanssa. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 113.)

6.1 Jakolaskenta

Muita kuin välittömiä kustannuksia kohdistetaan kustannuspaikoilta tuotteille lähinnä jakolaskentaa tai lisäyslaskentaa hyödyntäen. Jakolaskennassa kustannuspaikalle kertyneet kustannukset jaetaan tasan aikaansaatuisten suoritteiden kesken. (Pellinen 2003: 121.)

$$\text{Yksikkökustannus} = \frac{\text{Laskentakauden kustannukset}}{\text{Toteutunut suoritemäärä}}$$

Jakolaskenta sopii käytettäväksi varsinkin silloin, kun vaihtelut suoritteiden välittömissä ja välillisissä kustannuksissa eivät ole kovinkaan suuria eri aikoina. Lisäksi se sopii yrityksille, jotka tuottavat vain yhtä tuotetta. Yksinkertaista jakolaskentaa voidaan käyttää, vaikka yrityksessä ei olisi käytössä entuudestaan kustannuspaikkalaskentaa. Tällöin yksikkökustannukset voidaan laskea suoraan kustannuslajilaskelmista. (Pellinen 2003: 121-122.)

Perusjakolaskennasta on kehitetty monenlaisia sovelluksia, kuten esimerkiksi ekvivalenssilaskenta. Siinä erilaiset tuotteet muunnetaan yhteismitalliseksi sopivilla painoarvoilla jakolaskun tekoa varten (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 127). Tällainen laskenta sopii esimerkiksi sellaisille valmistusyrityksille, joissa valmistetaan samoista raaka-aineista ja samantyyppisillä valmistusmenetelmin useampia suoritteita. (Alhola 2000: 199.)

6.2 Lisäyslaskenta

Toinen yleinen menetelmä kustannusten kohdistamiseksi on lisäyslaskenta, jossa välilliset kustannukset kohdistetaan suoritteille määritellyn lisän muodossa. Lisäyslaskenta on hyödyllinen varsinkin silloin, kun aikaansaadut suoritteet eivät kuluta yrityksen resursseja samanveroisesti. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999:132.) Lisäksi mikäli yritys tuottaa erilaisia suoritteita, jotka saattavat olla kustannusrakenteeltaan täysin erilaisia toisiinsa verrattuna, on lisäyslaskenta sopiva tapa välillisten kustannusten kohdistamiseksi (Alhola 2000: 201).

Pääkustannuspaikkojen yleiskustannuksia lisätään yksittäisille suoritteille yleiskustannus- eli yk-lisän muodossa. Tämä lisä voi sisältää välillisiä aine- ja valmistuskustannuksia, sekä myynnin ja hallinnon kustannuksia. Lisä lasketaan jakamalla kustannuspaikan välilliset kustannukset aikaansaadulla suoritemäärällä, eli

$$\text{Yk-lisä} = \frac{\text{Välilliset kustannukset}}{\text{Laskentakauden suoritusmäärä}}$$

Lisiä voi olla käytössä erilaisia eri laskentatilanteita varten, kuten esimerkiksi palkkalisä tai oma hallinnon ja markkinoinnin lisä. (Neilimo & Uusi-Rauva 1999: 132.)

---

7 Tehostetun palveluasumisen kustannusten laskenta

Tutkintotyön käytännön osion tarkoituksena on selvittää Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksellä tehostettuun palveluasumiseen kuuluvasta asukkaasta aiheutuvat päiväkustannukset. Kustannusten laskeminen päivätasolla voi kuulostaa aluksi turhan tarkalta laskentamenetelmältä. Se on kuitenkin perusteltua, sillä Vanhuspalveluyhdistyksen saama tuottokin lasketaan asukkaiden lukumäärän mukaisesti ennalta sovitulla päiväkohtaisella hinnalla.

Tarkastelun kohteena olevia tehostetun palveluasumisen asukkaita asuu kahden eri palvelutalon ryhmäkodeissa. Tehostetun palveluasumisen kustannusten laskenta on rajattu kattamaan ainoastaan Kuuselan palvelukodin ryhmäkodissa asuviin asukkaisiin.

Päiväkustannusten laskemisessa tulee ottaa huomioon se, että asukkailta peritty asunnon vuokra pitää jo sisällään osan palvelun tuottamisesta aiheutuneista kustannuksista. Ryhmäkodin asukkailta peritty vuokra kattaa asukkaan oman huoneen lisäksi myös ryhmäkodin yleisten tilojen, kuten keittiön ja olohuonetilan kustannuksia. Muihin palvelumuotoihin kuuluvat asukkaat maksavat vuokraa vain omasta asunnostaan. Lisäksi asukkaalta peritty vuokra sisältää muun muassa sähkö-, lämpö- ja vesikustannukset, sekä muut kiinteistön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Myös pääomakustannukset katetaan pääasiallisesti asukkailta perityllä vuokralla. Näitä kustannuksia ei siis teoriassa tarvitse huomioida asukkaan päiväkustannusta laskettaessa, koska asiakas maksaa ne jo itse, eivätkä ne silloin jää Vanhuspalveluyhdistyksen kannettavaksi.

Toimeksiantajan pyynnöstä tarkkoja kustannustietoja ei työssä voida julkais- ta, mutta pyrkimyksenä on kirjallisesti selvittää, millä tavoin tarkkaan luke- maan on päästy. Kustannusten selvittämiseksi ei ole ollut mahdollista hyö- dyntää tilinpäätöksestä saatavaa kustannusinformaatiota, koska yhdistysten tilinpäätösmallin ei tarvitse olla samanlainen kuin mikä tavallisilla yrityksil- lä on. Näin ollen suurin osa tarvittavista tiedoista on kerätty suoraan kirjan- pidosta pääkirjalta.

7.1 Ryhmäkodin erilliskustannusten laskenta

Ryhmäkodille kuuluvien erilliskustannusten selvittämisessä lähdettiin liik- keelle kirjanpidon pääkirjalta. Jo ostolaskujen kirjausvaiheessa selvästi ryh- mäkodille kuuluvat kustannukset on kohdistettu omalle kustannuspaikalleen, josta niitä pystytään helposti tarkastelemaan.

Ryhmäkodin erilliskustannukset sisältävät muun muassa työkustannuksia, siivouskustannuksia, ateriakustannuksia sekä muita ryhmäkodille kohdennettavissa olevia kustannuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi kertakäyttötarvikkeet, tehostetun palveluasumisen vastaavan puhelinkulut, ryhmäkotiin ostetut pienkalustot sekä sisäiset vuokrat.

7.1.1 Työkustannukset

Haastavin osa tehostetun palveluasumisen asukkaan kustannuksissa on selvittää työkustannusten määrä. Työkustannukset ovat selvästi huomattavin kustannuserä, sillä palvelun tuottamiseen ei tarvita työn lisäksi paljoakaan aineita tai muuta materiaalia. Hoitajien ryhmäkotiin käyttämää aikaa on lähes mahdotonta arvioida, sillä ryhmäkodissa työskentelevät työntekijät saattavat käyttää aikaansa myös muidenkin asukkaiden parissa. Tästä syystä hoitajien työajan jakaminen suoraan asukkaiden lukumäärän perusteella ei ole oikeudenmukaista, ja siksi tarkempi laskentaperuste ajankäytölle on tärkeää löytää.

Aluksi hallintopäällikön kanssa käydyissä keskusteluissa työkustannusten selvittämisestä, tuntui ainoalta järkevältä tavalta käyttää lääninhallituksen antamia ohjeistuksia hoitajien lukumäärästä. Lääninhallituksen ohjeista löytyy vähimmäisvaatimukset sille, kuinka monta hoitajaa pitää olla yhtä tehostetun palveluasumisen asukasta kohden. Kun näiden työntekijöiden palkkakustannukset henkilösivukuluineen laskettaisiin yhteen, saataisiin siitä suuntaa-antava työkustannuksen määrä. Tulos ei kuitenkaan olisi riittävän tarkka, koska esimerkiksi alemman koulutuksen saaneita hoitajia voi olla enemmänkin käytössä, kuin mitä ohjeistuksissa sanotaan. Lisäksi ongelmaksi koituisi hoitajan palkkatason määrittely, sillä hoitajien palkkoihin sisältyvät kokemuslisät tulisi ottaa huomioon, eikä laskea kustannuksia vain perushoitajan palkkakustannuksella.

Hoitohenkilökunnan työkustannukset

Työkustannusten selvittämisessä päädyttiin ottaa avuksi vuosien 2004–2005 vaihteessa tehty työajanseuranta. Työajanseuranta tehtiin kolmen viikon ajalta juuri Kuuselan palvelukodin ryhmäkodissa. Seurannan teosta on kulunut jo muutama vuosi, mutta sen katsottiin olevan edelleen käyttökelpoinen, sillä merkittäviä muutoksia niin asukas- kuin työntekijämäärässä ei ole tapahtunut. Lisäksi työajanseurannan tulosten tarkastelemisesta on paljon hyötyä toimeksiantajalle, sillä se oli jäänyt aikanaan hieman keskeneräiseksi.

Työajanseurannassa oli valmiiksi syötetty vastaukset koneelle ja niitä oltiin jo hieman laskettu yhteen työntekijöittäin (Liite 1). Muutamista työvuoroista voitiin havaita selvästi, ettei kyseisestä vuorosta oltu tehty seuranta edes vähimmäistyöntekijämäärän mukaisesti. Tällöin päädyttiin lisäämään puuttuvien vuorojen työtuntimäärä laskelmiin, jotta saatu tulos olisi todenmukaisempi. Tämän jälkeen oli siis tiedossa eri työntekijöiden käyttämä tuntimäärä ryhmäkodissa kolmen viikon ajalta.

Seuraavana työvaiheena tuli selvittää työntekijöiden palkkakustannukset, jotka päätettiin laskea nykyisten palkkatietojen mukaisesti, eikä seuranta vuoden 2004 tilanteen mukaan. Tällä tavalla laskettaessa saaduista tuloksista on mittavampi hyöty Vanhuspalveluyhdistykselle, kuin jos kustannukset olisi laskettu menneiden palkkatietojen mukaisesti.

Suurin osa seurannan tehneistä työntekijöistä on edelleenkin töissä Vanhuspalveluyhdistyksellä, jolloin palkkakustannusten laskennassa oli mahdollista käyttää varsin ajankohtaista tietoa. Seurannan tehneet työntekijät koostuivat vaihtelevasti sekä vähäisen kokemuksen että pidemmän kokemuksen omaavista henkilöistä. Näin ollen palkkakustannuksissa tulee huomioitua työntekijöiden saamat erisuuruiset palkatkin. Niiden työntekijöiden kohdalla, jotka eivät enää työskentele Vanhuspalveluyhdistyksellä, käytettiin alan työehtosopimuksen mukaista keskimääräistä palkkaa kustannusten selvittämiseksi.

Kaikkien ilt-, yö- ja viikonlopputyötä tekevien työntekijöiden palkkakustannukseen lisättiin prosentuaalinen vuorotyölisä, joka oli joko 19 % tai 5 %. Pienempää lisäprosenttia käytettiin niiden henkilöiden kohdalla, jotka tekevät töitä iltaisin mutta eivät öisin tai viikonloppuisin Yhteispalkkakustannukseen lisättiin hallintopäällikön arvioima sosiaalikulutus 35 %, jonka jälkeen lopulliset ryhmäkodin hoitohenkilökunnan kustannukset olivat selvillä kolmen viikon ajalta. Päiväkustannusten laskeminen oli mahdollista laskea jakamalla saatu kustannus kolmen viikon päivien määrällä eli 21:llä.

Muiden henkilöiden kustannukset

Työajanseuranta sisälsi Kuuselan palvelukodin johtajan kustannukset ryhmäkodin osalta, mutta ei esimerkiksi sairaanhoitajan tai sosiaaliohjaajan työkustannusta, vaikka osa heidän työpanoksestaan tehostetun palveluasumisen asukkaille kuuluukin.

Tehostetun palveluasumisen asukas tarvitsee enemmän aikaa sairaanhoitajalta, kun taas sosiaaliohjaajan panos jakautuu enemmänkin muiden asukasryhmien kesken. Näiden henkilöiden ryhmäkodille kuuluvan palkkakustannuksen selvittämiseen käytettiin apuna muissa yhteyksissä käytettyjä arvioita työajan jakautumisesta palvelutaloituksella sekä vielä tarkennettuna palvelumuodoittain.

Sairaanhoitajan palkkakustannuksesta arvioitiin kuuluvan 60 % tehostetulle palveluasumiselle, jolloin ryhmäkodin osuus kustannuksista saatiin selville jakamalla kustannus ryhmäkodin asukasmäärän mukaan.

Sosiaaliohjaajan palkkakustannuksista arvioitiin puolet kuuluvan päivätoiminnan kustannukseksi ja puolet asukkaiden asioiden hoitamisesta aiheutuvaaksi kustannukseksi. Tämä asukkaille kuuluva puolikas tuli jakaa vielä neljän palvelutalon kesken, jolloin vasta saatiin selville sosiaaliohjaajasta Kuuselan palvelukodille aiheutuva kustannus. Palvelujohtajan arvion mukaan, sosiaaliohjaajan Kuuselan osuudesta vain 5 % kuuluu ryhmäkodin kustannukseksi.

7.1.2 Siivous- ja ateriakustannukset

Ryhmäkodin siivouskustannukset voitiin selvittää suoraan kirjanpidosta, sillä kaikki siivoukset palvelutalossa tehdään tytäryhtiön toimesta. Tytäryhtiön laskuttamista laskuista nähdään suoraan Kuuselan ryhmäkodin siivouksesta aiheutunut kuukausikustannus, jolloin se oli vaivatonta jakaa päiväkustannukseksi. Tämä siivouskustannus kattaa sekä asukkaiden omien huoneiden siivouksen että ryhmäkodin yleisten tilojen siivouksen.

Ateriakustannusten jakamisessa käytettiin Vanhuspalveluyhdistyksellä jo aiemmin selvitettyä aterioiden tarkkaa päiväkustannusta. Aterioiden päiväkustannus sisältää kaikkien aterioiden raaka-ainekustannukset sekä ruoan valmistamisesta ja tarjoilusta aiheutuvat kustannukset. Tehostetun palveluasumisen asukas ei maksa aterioistaan itse mitään, sillä ateriat kuuluvat asukkaan maksamaan palvelumaksuun.

7.1.3 Muut erilliskustannukset

Muita Kuuselan ryhmäkodin erilliskustannuksia ovat esimerkiksi asukkaiden hoitotarvikeostot, puhelinkulut sekä käyttökaluoston osto ryhmäkotiin. Suurin osa näistä hieman vähäisimmistä kustannuksista voidaan katsoa suoraan kirjanpidosta ryhmäkodin kustannuspaikalta, ja jakaa suoraan ryhmäkodin asukkaiden lukumäärän mukaan. Erillisiä jakotoimenpiteitä aiheutti lähinnä ryhmäkodin vastaavan henkilön puhelinkulut, sillä kaikkien puheluiden ei voida katsoa olevan ryhmäkodin kustannusta.

Muihin erilliskustannuksiin sisällytettiin vielä sisäinen vuokratustannus, jolla katetaan ryhmäkodin valvomotilasta aiheutuneita kustannuksia. Ryhmäkodin asukkaat maksavat Vanhuspalveluyhdistykselle muita asukkaita korkeampaa vuokraa, jolloin sillä pystytään kattamaan ryhmäkodin yleisistä ti-

---

loista aiheutuvat kustannukset. Asukkailta perityn vuokran ei kuitenkaan katsota kattavan valvomotilaa, jonka vuoksi tämä tila tulee ottaa laskelmiin mukaan Vanhuspalveluyhdistyksen kustannuksena.

Valvomotilalle on määritelty sisäinen vuokratustannus erään toisen opiskelijan tekemän toimeksiannon yhteydessä. Laskettu vuokratustannus kattaa valvomotilan osalta muun muassa lämmitys-, vesi-, sähkö- ja isännöintikustannukset. Lisäksi vuokraan on sisällytetty kiinteistön huolto- ja korjauskustannuksia sekä poistot. Vuokratustannus on ilmaistu kuukauden ajalta yhden neliön osalta. Tämän jälkeen on mahdollista laskea valvomotilan vuokratustannus, kun tilan pinta-ala on tiedossa.

7.2 Kuuselan yhteiskustannusten laskenta

Kuuselan palvelukodin yhteiskustannukset sisältävät esimerkiksi hoitohenkilökunnan työ- ja suojavaateetusta, hoitotarvikkeiden ostoja sekä henkilöstön koulutuskustannuksia. Ryhmäkodin osuus yhteiskustannuksista voitiin laskea valtaosasta kustannuksia selvittämällä ensin kustannuksen määrän Kuuselan asukasta kohden, ja kertomalla sen jälkeen luku ryhmäkodin asukasmäärällä.

Tarvittavat kustannukset saatiin melko suoraan kirjanpidon pääkirjalta, mutta esimerkiksi työvaatteiden kohdalla oli tarvetta tehdä tarkempaa selvitystyötä mahdollisimman tarkan tuloksen aikaansaamiseksi.

Työvaatekustannukset

Työvaatteet hankittiin lähes kokonaisuudessaan jo edellisenä vuonna, mutta niiden on tarkoitus olla käytössä useamman vuoden ajan. Tämän vuoksi laskelmiin päätettiin ottaa mukaan myös osa viime vuoden työvaatekustannuksista Kuuselan hoitohenkilökunnan osalta.

Työvaatekustannuksiin tuli laskea erikseen vielä työvaatteiden pesuun tarvittavien pesuaineiden keskimääräinen kustannus, koska sitä ei oltu kohdistettu jo suoraan ostolaskujen kirjausvaiheessa. Tämän jälkeen lopullinen työvaatekustannus oli selvillä. Ryhmäkodin osuus kustannuksista saatiin selville jakamalla työvaatekustannusten yhteissumma Kuuselan palvelukodin asukasmäärän kesken. Sen jälkeen oli mahdollista laskea ryhmäkodin osuus kustannuksista kertomalla kustannus/asukas -luku ryhmäkodin asukasmäärällä.

Toimistokustannukset

Toimistokustannuksiin laskettiin mukaan kustannuksia kopioinnista, ATK:sta, toimistotarvikkeista sekä esimerkiksi kokousten järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia. Lisäksi toimistokustannukset sisältävät puhelinkustannuksia muiden kuin ryhmäkodin vastaavan henkilön osalta. Muun muassa palvelukodin johtajan puhelut sisältyvät näihin muihin puheluihin. Toimistokustannusten yhteissumman selvittyä kustannus voitiin jakaa ryhmäkodille samoin tavoin kuin aiemmatkin kustannukset, eli ryhmäkodin asukasmäärään suhteutettuna.

Yhteistilojen käyttövuokra

Kuuselan yhteiskustannukset sisältävät lisäksi Vanhuspalveluyhdistyksellä käytetyn yhteistilojen käyttövuokran. Tällä sisäisellä vuokralla pyritään kattamaan palvelutalon yleisten tilojen kustannuksia, jotka eivät tule huomioiduksi normaalissa asukkaan maksamassa vuokrassa. Yleistilojen lisäksi käyttövuokralla katetaan Kuuselan palvelukodissa olevan sisäpuutarhan käyttökustannuksia, joka on kaikkien asukkaiden vapaassa käytössä.

Tehostetun palveluasumisen asukkaat eivät paljoakaan käytä ryhmäkodin lisäksi muita tiloja, mutta sisäisen vuokran veloitus on kuitenkin perusteltua. Näillä asukkailla on mahdollisuus käyttää yleisiä harrastetiloja, jonka vuoksi käyttövuokrakin voidaan laskea mukaan asukkaan päiväkustannukseen. Käyttövuokra on laskettu kuukauden ajalta euromääräisenä lukuna henkilöä kohden, jolloin ryhmäkodin osuus kustannuksesta saadaan kertomalla luku ryhmäkodin asukasmäärällä.

Kun Kuuselan palvelukodin yhteiskustannuksista on saatu ryhmäkodin osuus selville, on kustannusten yhteissumma mahdollista jakaa kaikkien ryhmäkodin asukkaiden kesken. Tämän jälkeen voidaan vielä laskea päiväkohtainen kustannus jakamalla saatu kuukausikustannus päivien lukumäärällä.

7.3 Koko toiminnan yhteiskustannusten laskenta

Koko toiminnan yhteiskustannukset sisältävät palvelujohtajan kustannuksen sekä välittömistä palkoista lasketun prosentuaalisen yleiskustannuslisän, jolla katetaan hallintotoimiston töistä aiheutuneita kustannuksia.

Palvelujohtajan kustannus

Palvelujohtajan toimenkuvaan kuuluu muun muassa kaikkien eri palvelutalojen toiminnasta vastaaminen, mutta työ sisältää myös paljon talojen

---

asukkaista aiheutumaton työtä. Tämän vuoksi hänestä aiheutuvia kustannuksia ei ole oikeudenmukaista jakaa suoraan talojen yhteisasukasmäärällä.

Palvelujohtajan kokonaiskustannuksesta voitiin arvioida puolet kuuluvaksi kaikkien talojen asukkaille ja puolet palvelukeskuspalveluille. Tämän jälkeen kaikille asukkaille kuuluva osuus pystyttiin jakamaan Kuuselan ryhmäkodille sen asukkaiden lukumäärän suhteessa. Palvelujohtajan kokonaiskustannus sisältää esimerkiksi hänen palkkakustannuksen sosiaalikuluneen, puhelinkulut, kilometrikorvaukset sekä autopaikan maksut.

Hallintotoimiston yleiskustannuslisä

Yleiskustannuslisällä katetaan lähinnä hallintotoimiston eri toiminnoista aiheutuvia kustannuksia. Hallintotoimistolla tehdään ryhmäkodin asukkaita suoraan palvelevia töitä, kuten esimerkiksi asukkaiden vuokrasopimukset. Suurin osa toimistolla tehdystä työstä on kuitenkin sellaista, että sitä ei voida vaivattomasti jaotella eri asukasryhmistä aiheutuvaksi työksi.

Lisäksi hallintotoimiston henkilökunnan työtehtäviin kuuluu palvella niin talon asukkaita, henkilökuntaa kuin ulkopuolisia asiakkaitakin, jolloin kustannuksista on lähes mahdotonta laskea tarkasti sitä osuutta, joka niistä kuuluisi juuri Kuuselan ryhmäkodille. Tämän vuoksi on perusteltua, että toimiston työtehtävät hyvin tunteva henkilö yksinkertaisesti arvioi yhteiskustannuslisän suuruuden.

Yleiskustannuslisä, joka hallintopäällikön arvion mukaan on 17 % laskenta-kohteen välittömistä palkoista, pitää sisällään muun muassa kirjanpidosta, laskutuksesta, vuokravalvonnasta sekä palkkahallinnosta aiheutuneita kustannuksia. Sillä katetaan myös tiedottajan työstä, mainostamisesta ja muusta markkinoinnista aiheutuneita kustannuksia.

Kun koko toiminnan yhteiskustannuksista on saatu Kuuselan ryhmäkodin osuus selvitettyä, voidaan lopullinen tehostetun palveluasumisen asukkaan päiväkustannuskin laskea. Taulukosta 3 nähdään vielä yhteenvedona kaikki ne kustannustekijät, joista päiväkustannus koostui. Kustannustietoja ei ole toimeksiantajan toiveesta ilmaistu laskelmassa.

Taulukko 3 Tehostetun palveluasumisen päiväkustannuksen laskenta

Tehostetun palveluasumisen asukkaan päiväkustannukset (kk = 30 pvä)

Ajalla 1.1.-30.9.2006, asukkaita 12 kpl

Ryhmäkodin erilliskustannukset		yht. € / kuukausi	
Työkustannukset	pvä		
Ateriakustannukset	pvä / hlö		
Siiivouskustannukset			
<i>Muut kustannukset (9 kk:n ajalta)</i>			
Käyttökaluoston osto			
Asukkaiden hoitotarvikeostot			
Kertakäyttötarvikkeet (hansikkaat ym.)			
Tehostetun palveluasumisen vastaavan puhelinkulut (ryhmäkodin osuus 60 % puheluista)			
Pesuaineet			
Merkkipäivä/huomionosoitukset			
Vuokrakustannus (ryhmäkodin valvomo 4 m ²)			
Erilliskustannukset yhteensä			

Erilliskustannus / asukas / kk	
Erilliskustannus / asukas / pvä	

Kuuselan yhteiskustannukset (ryhmäkodin osuus / kk)	
Työ- ja suojavaatetus	
Hoitotarvikeostot	
Päivätoiminnan kulut	
Toimisto- ja muut kulut	
Pienkaluston ostot	
Henkilöstön koulutus	
Yhteistilojen käyttövuokra (€ / hlö / kk)	
Ryhmäkodille kuuluvat Kuuselan yhteiskustannukset yhteensä	

Ryhmäkodille kuuluvat yhteiskustannukset / asukas / kk	
Ryhmäkodille kuuluvat yhteiskustannukset / asukas / pvä	

Koko toiminnan yhteiskustannukset	
Palvelujohtajan kustannus	
Hallinnon kustannukset 17 % välittömistä palkoista	
Ryhmäkodille kuuluvat yhteiskustannukset yhteensä	

Kustannukset yhteensä	
Kustannus / ryhmäkodin asukas / kk	
Kustannus / ryhmäkodin asukas / pvä	

Poistojen ja korkojen huomioiminen laskelmissa

Laskettaessa tehostettuun palveluasumiseen kuuluvan asukkaan kustannuksia, ei laskelmissa ole huomioitu erikseen poistoista aiheutuvia kustannuksia. Tämä johtuu siitä, että poistoista aiheutuvat kustannukset huomioidaan jo asukkaalta itseltään perityssä vuokrassa. Ainoastaan laskettaessa ryhmäkodin valvomosta aiheutuvaa vuokrakustannusta, on sisäiseen vuokraan sisällytetty poistokustannus mukaan.

Korkokustannuksiakaan ei laskelmissa ole merkittävässä määrin huomioitu. Perusteena tälle on se, että kyseessä on voittoa tavoittelematon yhdistys eikä tavallinen yritys. Näin ollen laskelmiin ei tarvitse ottaa mukaan omistajien vaatimaa tuottoa koron muodossa, sillä mahdollista tilikauden ylijäämääkään ei jaeta omistajille.

Vieraan pääoman korkokustannuksiakaan ei laskelmissa ole huomioitu suurissa määrin siitä syystä, että laskennan kohteena oleva Kuuselan palvelukoti on pääasiassa jo velaton. Tämän vuoksi Kuuselan vuotuiset laina- ja korkokustannukset ovat varsin pienet. Laskettaessa Vanhuspalveluyhdistyksen kattavaksi jäävää ryhmäkodin valvomotilan vuokrakustannusta, on sisäiseen vuokraan jo huomioitu pieni osuus korko- ja lainanlyhennyskustannuksista.

---

8 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkintotyön kirjallisen raportin tarkoituksena oli perehdyttää lukija teorian avulla palveluyrityksen kustannuslaskentaan, ja havainnollistaa opittua teoria-asiaa käytännön esimerkin avulla.

Toimeksiantona oli selvittää palvelukodissa asuvan tehostetun palveluasumisen asukkaan päiväkustannukset. Kustannusten laskennassa saatiin loppu-tulos aikaan, joka osoitti palvelun kustannusten olevan pienemmät kuin siitä saatu tuotto. Loppulukemaan pääsyä selvennettiin kirjallisesti tutkintotyössä, sillä aikaansaatu tieto toteutuneista kustannuksista jäi ainoastaan Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksen käyttöön.

Toimeksiantajayrityksessä Tampereen Vanhuspalveluyhdistyksessä ei yksittäisten palvelujen kustannuslaskentaa ole harjoitettu aiemmin säännöllisesti. Vanhuspalvelualalla tulee oletettavasti olemaan nykyistä enemmän kilpailua jatkossa, koska vanhusväestön määrä kasvaa koko ajan. Tämän vuoksi nyt on hyvä viimeistään selvittää omien palveluiden aiheuttamat kustannukset, jotta tulevaisuuden kilpailussa voidaan pysyä mukana kannattavasti.

Tutkintotyön käytännön osuudesta on siis varmasti hyötyä niin toimeksiantajalle kuin työn tekijällekin. Nyt Vanhuspalveluyhdistyksessä on mahdollista tarkastella tehostetusta palveluasumisesta saatua tuottoa ja sen aiheuttamia kustannuksia. Vaikka lasketun kustannuksen mukaan palvelusta jää katetta, ei se suoranaisesti tarkoita sitä, että palvelusta saatavaa hintaa pitäisi alentaa. Vanhuspalveluyhdistyksen tulee pystyä kattamaan tulevaisuudessakin henkilöstön koulutuskustannuksia, joten palvelusta saatavalla katteella mahdollistetaan koulutus- ja kehitystoiminnan jatkuminen. Lisäksi laajentumistoimenpiteitä voidaan huoletta suunnitella, mikäli jo olemassa olevista palveluista tiedetään saavan katetta.

Kustannuslaskelman lisäksi työllä tavoiteltiin saada selvyys ryhmäkodista aiheutuneista työkustannuksista. Käytettävissä ollut työajanseuranta mahdollisesti tavoitteen toteutumisen, koska muutoin käytettyä työaika olisi ollut hankala arvioida. Työajanseurannasta saaduilla tuloksilla on merkittävä hyöty jatkossa, sillä nyt esimerkiksi tulevissa tarjouslaskelmissa voidaan käyttää hyödyksi selvitettyjä tietoja työajan käytöstä ja sen aiheuttamista kustannuksista. Saadut tulokset ovat varsin hyödylliset Vanhuspalveluyhdistykselle etenkin silloin, jos työajan seurantajakso toteutetaan uudestaan, jolloin ajankäytössä tapahtuneita muutoksiakin on mahdollista vertailla ja analysoida.

Tämän tutkintotyön tarkoituksena ei ollut kehittää kustannusten laskentajärjestelmää Vanhuspalveluyhdistykselle, vaan tavoitteena oli selvittää palvelun päiväkustannukset. Kun kustannuksia aiotaan tarkkailla jatkossakin, olisi

---

suositeltavaa kiinnittää huomiota siihen, että tarvittavia kustannustietoja on mahdollista saada kirjanpidosta helpommin, ja tehdä sen vuoksi tarvittavia muutoksia kustannuspaikkaluettelolle. Tähän asiaan Vanhuspalveluyhdistyksellä on jo kiinnitetty huomiota, ja uudistettu kustannusten laskentajärjestelmä on tulossa käyttöön.

Kustannusten selvittäminen pääkirjoilta asti toi esille sen, että joitakin selvästi ryhmäkodille kuuluvia kustannuksia ei oltu eritelty riittävästi. Esimerkiksi tiedossa oli, että osa pesuainekustannuksista kuuluu ryhmäkodille ja osa on tarkoitettu työvaatteiden pesuun. Lähes kaikki pesuaineet oli kuitenkin kirjattu Kuuselan palvelukodin hoivasektorille, josta niitä oli vaikeaa erotella oikeisiin paikkoihin kuuluvaksi. Tähän ongelmaan on kuitenkin ratkaisuna ohjeistaa ostolaskujen kirjaajaa asian suhteen paremmin, mutta ennen kaikkea esimerkiksi pesuaineiden tilaajaa tulisi asiasta paremmin informoida. Tilaja voisi melko pienellä vaivalla pyytää aina laskuihin merkinnän pesuaineiden kuulumisesta juuri esimerkiksi ryhmäkotiin. Tällöin ostolaskujen kirjaajakin osaisi heti kirjata kulut oikeille tileille ja kustannuspaikoille.

Jatkotoimenpiteinä tälle tutkimukselle voisi olla esimerkiksi se, että tehostetun palveluasumisen ja muidenkin palvelumuotojen kustannukset pyrittäisiin selvittämään toisten palvelutalojen osalta. Näin ollen olisi mahdollista vertailla sitä, pystyvätkö kaikki palvelutalot tuottamaan samanlaista palvelua samansuuruisin kustannuksin vai tarvitaanko jossakin toisessa palvelutalossa enemmän resursseja palvelun tuottamiseen. Vertailu saattaisi tuoda esille mahdollisia ongelmakohtia palvelutalojen toiminnoissa, jonka seurauksena toimintoja voitaisiin tehostaa.

Lisäksi jatkossa voisi olla mielekästä pyrkiä selvittämään hallinnon yleiskustannuslisänä käytettyä 17 %:a. Tulevaisuudessa tehtävät laskelmat voitaisiin tehdä entistä luottavammin, jos olisi tarkasti tiedossa mistä yleiskustannuslisä koostuu. Hallinnon kustannusten jakautuminen eri palveluille voi kuitenkin olla melko työlästä ja aikaa sitovaa, jonka vuoksi ennen selvitystyötä kannata pohtia, onko saatu tulos nähdyn vaivan arvoinen. Tämänhetkinen tilanne on kuitenkin sopiva Vanhuspalveluyhdistyksen tarpeisiin, jonka vuoksi on perusteltua käyttää tätä määriteltyä prosenttilukua.

Vanhuspalveluyhdistykselle voisi olla myös hyödyksi kartoittaa sitä, voisiko toimintolaskentaa hyödyntää yhteisön kustannustarkkailussa. Toimintolaskenta selvittäisi tarkemmin sitä, minkälaisia resursseja palvelun aikaansaanti tarvitsee. Toimintolaskennan avulla pystyttäisiin myös kohdistamaan tarkemmin juuri esimerkiksi yleiskustannuksia. Toimintolaskennan käyttöönotto saattaa olla kuitenkin melko raskas prosessi Vanhuspalveluyhdistyksen toteutettavaksi. Toimintolaskennalla saavutettavia tuloksia on suositeltavaa verrata siitä aiheutuviin haittoihin nähden, ja mahdollisesti toteuttaa käyttöönotto vaikka ulkopuolisen henkilön toimesta.

Lähteet

- Alhola, Kari & Lauslahti, Sanna 2000. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Asumispalvelut ja palvelukeskuspalvelut –esite = Asumispalvelut –esite. Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry.
- Ihmisten kesken – taidolla ja sydämellä 2002. Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen strategia vuoteen 2012. [online] [viitattu 14.10.2006]
<http://www.tampere.fi/tiedostot/4Z7rtkJhL/sotestrategia2012.pdf>
- Jyrkkiö, Esa & Riistama, Veijo 2004. Laskentatoimi päätöksenteon apuna. Porvoo: WSOY.
- Neilimo, Kari & Uusi-Rauva, Erkki 1999. Johdon laskentatoimi. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Laitinen, Erkki K. & Laitinen, Teija 2004. Mistä johdon laskentatoimessa on kysymys?. Teoksessa Kinnunen, Juha, Laitinen, Erkki K., Laitinen, Teija, Leppiniemi, Jarmo & Puttonen, Vesa (toim.) Mitä on yrityksen taloushallinto?. Keuruu: KY-Palvelu Oy, 65 – 128.
- Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.
- Kirjanpitolautakunta 2006. Konsernitilinpäätöksen laadinta – yleisohje. [online] [viitattu 2.8.2006].
<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/huuhaa/A6C99B3977560B8DC22568900020DB15?opendocument>
- Palvelutuotteet hoitopalvelusektori –esite = Palvelutuotteet –esite. Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry.
- Pellinen, Jukka 2003. Kustannuslaskenta ja kannattavuusajattelu. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Toimintakertomus ja tilinpäätös 2005. Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry.
- Vehmanen, Petri & Koskinen, Kai 1998. Tehokas kustannushallinta. Toinen painos. Porvoo: WSOY.
- Vuosikertomus 2005. Tampereen Vanhuspalveluyhdistys ry.
- Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös 2003. Kuudes painos. Helsinki: KHT-Media Oy.

Liitteet

Liite 1: Työajanseurannan kaavio

tuntipalkan jakaja:
163

Alka Nro	8.11.-21.11.2004 JA Nimi	27.12.2004-2.1.2005 Tehtävänimeke	aamu			ilta			yö			Yht (min)	Yht (tunti)	Kuukausi- palkka	Yö-, vuoro- ja pyhäisiä	Yhteensä
1.	Työntekijä 1	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
2.	Työntekijä 2	Palvelukodin johtaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,0 %	0,00			
3.	Työntekijä 3	Kotipalvelutyöntekijä	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	5,0 %	0,00			
4.	Työntekijä 4	Ryhmäkodin vastaava hoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,0 %	0,00			
5.	Työntekijä 5	Kodinhoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	5,0 %	0,00			
6.	Työntekijä 6	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
7.	Työntekijä 7	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
8.	Työntekijä 8	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
9.	Työntekijä 9	Lähihoitajan sijainen	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
10.	Työntekijä 10	Lähihoitajan sijainen	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
11.	Työntekijä 11	Hoitapuolainen	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	5,0 %	0,00			
12.	Työntekijä 12	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
13.	Työntekijä 13	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
14.	Työntekijä 14	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
15.	Työntekijä 15	Kotipalvelutyöntekijä	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	5,0 %	0,00			
16.	Työntekijä 16	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
17.	Työntekijä 17	Palvelukotiaavustaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	5,0 %	0,00			
18.	Työntekijä 18	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
19.	Työntekijä 19	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
20.	Työntekijä 20	Kodinhoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	5,0 %	0,00			
21.	Työntekijä 21	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
22.	Puuttuneet merkinnät	Lähihoitaja	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	19,5 %	0,00			
23.	Työntekijä 22	Sairaanhoidtaja									0,00	0,0 %	0,00			
24.	Työntekijä 23	Sosiaalihjaaja									0,00	0,0 %	0,00			
													+ sosiaalikul	35,0 %	0,00	
													Yhteensä		0,00	
													työkustannus / päivä		0,00	

Sairaanhoidtaja:

60 % palkkakustannuksesta kuuluu tehostettuun palvelualueeseen, jonka jälkeen voidaan laskea ryhmäkodin osuus.

Sosiaalihjaaja:

Palkkakustannus jaetaan neljän talon kesken. 5 % Kuuseen osuudesta kuuluu ryhmäkodille.